

סיכומי הדף היומי

ת"ר ושגנתם שיהיו דברי תורה **מחודדים** בפ"ך (קידושין ל')

לעילוי נשמת אבי מורי הר"ר צבי בן ר' אברהם גאסט ז"ל נלב"ע י"ט תשרי תשס"ד לפ"ק ת.נ.צ.ב.ה.
לעילוי נשמת אחי הר"ר משה בן ר' צבי גאסט ז"ל נלב"ע ל"ג בעומר תשס"ז לפ"ק ת.נ.צ.ב.ה.

מערכת: 073-249-0403 | sikumhadaf@bezeqint.net
לשמיעת הסיכומים: 0504135026
נא להתפלל עבור פינחס בן פייגא מרים

לעילוי נשמת אבי מורי הר"ר צבי בן ר' אברהם גאסט ז"ל נלב"ע י"ט תשרי תשס"ד לפ"ק ת.נ.צ.ב.ה.
לעילוי נשמת אחי הר"ר משה בן ר' צבי גאסט ז"ל נלב"ע ל"ג בעומר תשס"ז לפ"ק ת.נ.צ.ב.ה.

דבר המערכת

ויגבה לבו בדרכי ה'

'ויבאו כל איש אשר נשאו לבו וכל אשר נדבה רוחו אותו הביאו את תרומת ה' למלאכת אהל מועד'.

כתב הרמב"ן: וטעם אשר נשאו לבו לקרבה אל המלאכה, כי לא היה בהם שלמד את המלאכות האלה ממלמד או מי שיאמן בהם ידיו

המשך דבר המערכת בעמוד 8

הודעה משמחת

הננו לבשר ללומדים היקרים, שעלה בידנו בעזר ה' יתברך להוסיף נדבך חשוב לסיכומים הנהדרים, והוא 'סיכומי התוספות', אשר ישלב בשולי סיכומי הגמרא בקיצור נמרץ את דברי התוספות.

בדומה לסגנון סיכומי הגמרא כך גם בסיכומי התוספות נשתדל לסכם רק את הדינים העולים וההבדלים הנוגעים לגוף דיני הגמרא, וטעמם, אך דברי התוספות הנוגעים רק לפשט המשא ומתן שבגמרא, וישוּב סתירות לסוגיות אחרות שאין הישוב משנה את היוצא מסוגייתנו, לא יופיעו בסיכומים.

כמובן גם שכמו בסיכומי הגמרא אין הסיכום מיועד ללימוד ראשוני, אלא לחידוד ושינון לאחר לימוד דברי התוספות הקדושים כצורתם.

וחפץ ה' בידו יצליח להגדיל תורה ולהאדירה

שבת קודש פרשת ויקהל-פקודי - כ"ג אדר תשע"ה

דף מ' ע"א

אונס נושאה על כרחו - שנאמר 'ולו תהיה לאשה... לא יוכל שלחה', ומפותה רק מדעתו - שנאמר 'מהר ימהרנה לו לאשה', לו - מדעתו'.

האנוסה שאינה ראויה לבא בישראל, כגון ממזרת - אינו רשאי לקיימה, ואין אומרים שידחה עשה 'ולו תהיה לאשה' לא תעשה דממזרות - שאין עשה דוחה לא תעשה אלא כגון מילה בצרעת, שאי אפשר לקיים שניהם, אבל כאן שאם אומרת שאינה רוצה אין חיוב עשה כלל, מלמדים אותה לומר איני רוצה כדי שלא נצטרך לדחות הלאו'.

יתומה שאין לה אב - האונס חייב, והמפתה פטור, כיון שקנסה לעצמה ומחלה, והוא הדין לנערה שאביה חי ונתארסה ונתגרשה, לשיטת רבי עקיבא דמתניתין (ל"ח). שיש לה קנס וקנסה לעצמה.

רבי אלעזר בן שמוע סובר כרבו רבי עקיבא - שנערה שנתארסה ונתגרשה קנסה לעצמה, והלכה כמותו, ורב קראו 'טובינא דחכימיל' - מאושר שבחכמים.

תשלומי בושת הם לפי חשיבות המבייש והמתבייש, שאדם בינוני המבייש בושתו קשה מאדם חשוב ומאדם מזולזל, והמתבייש - לפי חשיבותו כך בושתו.

סיכומי התוספות

א. אך אין לדרוש 'ולו' האמור באונס דהיינו רק מדעתו, ורק אחר שנשאה מדעתו מוזהר ב'לא יוכל לשלחה', שאין מסתבר כן. ועוד, באונס ה'ולו תהיה' עולה על האשה, שדווקא מדעתה נושאה, אך במפתה עולה על הבעל.

ב. ואף שדרשו 'ולא תהיה' - בראויה לו, א. אין הדרשה מיתור הפסוק, אלא דורשים משמעות הפסוק שדווקא מדעתה נושאה, וממילא אם אין ראויה צריכה לסרב, כפי שתירצו כאן. ב. אפשר שהדרשה באה למעט רק חייבי כריתות, שלולי הדרשה גם אותן היה לו לישא, הואיל והתרבו לקנס. ג. הקושיא כאן היא, שנלמד מדרשה זו לכל מקום שאין עשה דוחה לא תעשה.

ג. לסימן בעלמא נקטו זאת, שבאמת בצרעת יש גם עשה, ואעפ"כ מילה דוחה אותה מפני שנכרתו עליה י"ג בריתות. אלא הדוגמא לעשה דוחה לא תעשה היא כלאים בציצית, שבטלית של פשתן אי אפשר לקיים שניהם, שמצות תכלת היא דווקא בצמר, ואין לנו לומר שיהא אסור ללבוש טלית של פשתן אלא של צמר, שאין זה נחשב אפשר לקיים שניהם.

ד. ואפילו אמרה שרוצה שישא אותה, אין אומרים בזה עשה דוחה ל"ת, כיון שאין דומה למילה בצרעת וכדו' שלעולם אי אפשר לקיים שניהם.

למנויי הדואר!

המעוניין לחדש את קבלת העלון בדואר יעדכן בטלפון המערכת 0732490403 בהקדם האפשרי. במחיר של 30 ש"ח עבור דמי משלוח לחצי שנה.

בשמחה רבה הננו להודיע שבעז"ה התחלנו בהפעלת קו הסיכומים, בו אפשר לשמוע מדי יום את הסיכום היומי בשפה ברורה ונעימה!

בכשלוש דקות תוכלו לקנות ולחדד את לימודכם!

050-4135026

שמעו ותחי נפשכם!

שומת פגם - רואים אותה כאילו היא שפחה נמכרת בשוק, כמה אדם רוצה ליתן בין שפחה בתולה לשפחה בעולה¹, להשיאה לעבדו שיש לו קורת רוח ממנו.
קנס שזה בכל אדם, וכן כל שיש לו קצבה מן התורה שזה בכל אדם. דף מ"א ע"ב

חמישים שקל כסף היינו רק לקנס, ואין תשלומי בושת ופגם בכלל, לאבי - שנאמר 'חמישים כסף... תחת אשר עינה', מכלל שיש עוד תשלום. לר"ב - שנאמר 'ונתן האיש השוכב עמה חמישים כסף', הנאת שכיבה חמישים כסף, מכלל שיש גם בושת ופגם.

תשלומי בושת ופגם הם לאביה - מסברא, שהרי בידו לביישה ליטול ממון ולפוגמה ע"י שימסרנה לקידושי ביאה למנוול ומוכה שחין. אך אין ללמוד זאת מהאמור בהפרת נדרים 'בנעוריה בית אביה' - כל שבח נעורים לאביה, שאין למידים ממון מאיסור, וכן אין ללמוד ממון מקנס¹.

יש לאב זכות מכר בבתו קטנה - מבת יום א' עד שתביא ב' שערות. חיוב קנס בקטנה - לרבי מאיר אין לה קנס, ורק משתביא ב' שערות עד שתבגר יש לה קנס, שנאמר 'ולו תהיה לאשה' - הכתוב מדבר במי שיש בידה להקנות עצמה לאישות. לחכמים קטנה בת ג' שנים ויום אחד עד שתבגר יש לה קנס, שנאמר 'נערך' חסר ה' שמשמע אף קטנה. או מדכתיב בפרשת מוציא שם רע 'נערה' מלא, שבהכרח מדובר שם בגדולה, שהרי נאמר שם שאם אמת היה הדבר שזינתה תחתיו נסקלת, וקטנה אינה בת עונשין, ולמידים משם שדווקא במקום שמדובר דווקא בגדולה נאמר 'נערה', אך במקום שאפילו קטנה בכלל נאמר 'נערך'.

יום ראשון פרשת ויקרא - כ"ד אדר תשע"ה

דף מ"א ע"א

האומר אנסתי או פיתיתי את בתו של פלוני - לחכמים משלם בושת ופגם על פי עצמו, אף שבמפתה פוגם אותה שמוציא עליה לעז, מאמינים לו לחייבו בתשלומים, ולרבי שמעון בן יהודה בשם רבי שמעון אינו נאמן לפגמה, ואפילו אם נוח לה או לאביה או לבני משפחה להאמינו ולקבל התשלומים - שאי אפשר שאין אחד מבני משפחתה שמקפיד, וב"ד אין עליהם לעשות דבר להחזיק בושתו¹.

אין אדם משלם קנס על פי עצמו - שנאמר 'אשר ירשיעון אלוקים', פרט למרשיע את עצמו, ולכן האומר אנסתי או פיתיתי בתו של פלוני אע"פ שמשלם בושת ופגם אין משלם קנס. האומר גנבתי - משלם את הקרן ולא תשלומי דו"ה. האומר המית שורי עבדו של פלוני - אינו משלם שלושים של עבד. אבל האומר המית שורי את פלוני - משלם כופר ע"פ עצמו, שסובר התנא שכופר הוא ממון ולא קנס¹.

תשלומי חצי נזק של שור תם - לרב פפא ממון הם, שסתם שוורים אינם בחזקת שימור, ובדין היה צריך לשלם נזק שלם, אלא התורה חסה עליו משום שעדיין לא הועד שורו ופטרם אותו מחצי נזק, לרב הונא בריה דרב יהושע - קנס הם, שסתם שוורים בחזקת שימור, והתורה קנסתו חצי נזק כדי שישמור שורו.

חילוקים בין תם למועד: תם משלם חצי נזק מגופו, ומועד נזק שלם מן העליה, תם שהרג אדם - לחכמים אינו משלם את הכופר, לרבי יוסי הגלילי משלם חצי כופר², ומועד - לכו"ע משלם כופר שלם. לרב הונא בריה דרב יהושע יש חילוק נוסף - תם אינו משלם ע"פ

עצמו, ומועד משלם ע"פ עצמו.

הניזק בכלל תשלומי שורו כשנחזו שור חבירו - שהניזק צריך לטפל במכירת נבילתו, ואם נפחתה הנבילה משעה נגיחה עד שנמכרה ההפסד הוא של הניזק, והוצרכו ללמד זאת בין בתם - אע"פ שאינו משתלם כולו, ובין במועד - אע"פ שכבר הועד שורו.

דף מ"א ע"ב

מה ששינוי במשנה כלל שכל המשלם יותר ממה שהניזק אינו משלם ע"פ עצמו מפני שהוא קנס (ולא שנינו 'כל שאינו משלם כמה שהניזק'), ומשמע שהמשלם פחות ממה שהניזק אינו קנס, אע"פ שלרב הונא בריה דרבי יהושע גם חצי נזק הוא קנס, היינו מפני שלא יכל התנא לשנות כלל בזה, שהרי צרורות הלכה למשה מסיני שמשלם חצי נזק, וממון הוא.

להלכה חצי נזק הוא קנס, ולכן כלב שאכל כבשים וחתול שאכל תרנגולים, שמשונה הוא ותולדת קרן, קנס הוא ואין גובים אותו בכבל, ודווקא אם אכלו גדולים, אבל קטנים דרכם לאכול והרי זה תולדת שן ונגבה בכבל, וגם קנס אם תפס אין מוציאין אותו מידו³, ואם לא תפס ואמר קבעו לי זמן שאתבענו בדין בארץ ישראל קובעים לו, ואם לא רצה לילך עמו מנדים אותו.

ולא תשים דמים בביתך - אסור לגדל בביתו כלב רע, ולהעמיד סולם רעוע בתוך ביתו, ומנדים את המגדל והמעמיד עד שיסלק המזיק.

הדרן עלך אלו נערות

יום שני פרשת ויקרא - כ"ה אדר תשע"ה

פרק רביעי - נערה שנתפתה

דף מ"ב ע"א

תשלומי בושת ופגם וקנס וצער שייכים לאב, עמדה בדין עד שלא מת האב, ומת - הרי הם של אחרים יורשי האב.

לא הספיקה לעמוד בדין עד שמת האב - הרי הם לעצמה, שכיון שלא עמד בדין אינו ממון להורישו לבניו². עמדה בדין עד שלא בגרה - הרי הם של אב, מת האב - הרי הם של אחרים, לא הספיקה לעמוד בדין עד שבגרה הרי הן של עצמה. לרבי שמעון - אף אם עמדה בדין אינו ממון להורישו לבניו עד שיגיע לידו, והרי הן לעצמה.

מעשה ידיה ומציאתה - אע"פ שלא גבתה, כשמת האב הרי הן של אחין. האומר לחבירו: אנסת או פיתית את בתי. והלה משיב: לא אנסתי ולא פיתיתי. משיבך אני ואמר אמון, ואח"כ הודה שנשבע לשקר - לחכמים חייב קרן וחומש וקרובן אשם גזילות, שנתכוון לתבוע בושת ופגם שהוא ממון, ולא נתכוון לתבוע הקנס, שיותר תובע תביעה שאם יודה לא יפטר מלתבוע תביעה שאם יודה יפטר. לרבי שמעון - פטור, שנתכוון לתבוע הקנס, שיותר תובע תביעה שיש לה קצבה מתביעה שאין לה קצבה, וכיון שאין הודאתו מחייבתו, שאין אדם משלם קנס ע"פ עצמו, גם כפירתו אינה כפירת ממון³.

האומר לחבירו: העמדתך בדין ונתחייבת לי קנס⁴, וכפר, ונשבע, והודה - לחכמים חייב קרובן מריבוי 'מעלה מעל'. לרבי שמעון פטור, שנאמר 'וכחש בעמיתו בפקדון או בתשומת יד או בגזל או עשק את עמיתו או מצא אבידה וכחש בה' - דווקא אלו שעיקרן ממון, משא"כ דבר שעיקרו קנס⁵.

סיכומי התוספות

- ה. לא דווקא שפחה, אלא שמיין אשה זו לפי חשיבותה כמה אדם רוצה ליתן בין בעולה לבתולה כזו.
- ו. וכן אין ללמוד ממעשה ידיה שהוא לאב, שזה מקבל מחמת שהוא זן אותה, וכן אין ללמוד מכסף קידושיין - שמקבלת מעלמא, וכן אין ללמוד ממעשה ידיה ומקידושיין - ששונה חבלה של גופה שמסתבר שצריך להיות שייך לה.
- ז. ואכן בבת גרים ונוח לה ולאביה להאמינו - חייב, שהרי אין לה בני משפחה.
- ח. ואין הכופר בכלל 'כל המשלם יתר על מה שהניזק' אף לסובר שמשלם דמי מזיק - ולפעמים שווה יותר מהניזק, שהרי פדיון נפשו הוא נותן, וזה משלם בדיוק ולא יותר מכך.
- ט. לתוספות: היינו שלשיטתו מעיקר הדין היה חייב חצי כופר, שאינו דורש הפסוק 'נקי' האמור בתם למעטו מחצי כופר, אך לעולם אין שייך חיוב זה, שכשהשור נסקל אין מנין לגבות החצי כופר, שהרי תם אינו משלם אלא מגופו, וכשאינו נסקל אין חיוב כופר, כפי שדרש רבה.
- י. ואין יכול לטעון 'קרנא דתורא קבירא ביה' כמו שיכול לטעון בכיחש מחמת מכה - שמיד שנהרג היה לו למוכרו, שידוע שיסריח ויפחת.
- יא. לר"ת: דווקא אם תפס את המזיק עצמו, ולא ממון אחר. וסיימו התוספות שזה דחוק.
- יב. שקנס אין חיובו חל קודם העמדה בדין, ובושת ופגם שהם ממון שמה מה שאין יורשים האחרים הוא משום שהוקשו לקנס.
- יג. ומדובר שייחד לו כלי שכשיעמוד בדין על הקנס יגבה ממנו, וסובר שאדם מקנה דבר שלא בא לעולם, שבלא יחוד כלי אף בממון גמור אין שבועה. או שכוונת רבי שמעון: א. יחוד אינו מועיל שהרי לא בא לעולם החיוב, ב. גם אילו קונה בייחודו אין כאן כפירת ממון כיון שאין משלם קנס ע"פ עצמו.
- יד. וגם אם תובעו עבדו 'הפלת שיני' או 'סימאת עיני' שייך שבועה, שאף שלא ייחד לו כלי, אין לך ייחוד כלי גדול מזה שהעבד תובע את גופו לשחרור. ואף שבקרקעות אין קרבן שבועה, בעבד יש.
- טו. ולריש לקיש הסובר שאין די ביחוד כלי לשבועה, אלא צריך שיטול ממנו ויחזור ויפקיד אצלו, יש לומר שמדובר שנתן לו כלי למשכון על הקנס, וחזר והפקידו אצלו.

שני שטרות על שדה אחת שמכר או נתן ראובן לשמעון, אחד זמנו ניסן ואחד סיון - אם הוסיף בשטר השני יותר מן הראשון, לא ביטל שטר השני את הראשון. טרפו ממנו השדה, אם כתב לו אחריות גובה מלקוחות שקנו מהמוכר - או מאלו שקנו מניסן ואילך בלא התוספת שהוסיף לו בשטר השני, או גובה מלקוחות מסיון עם התוספת. וכן אם א' שטר מכר וא' שטר מתנה, לייפות כתב לו, שבשטר מכר גובה יש לו אחריות שאם טרפו ממנו השדה חוזר על המוכר לקבל מעותיו, ושטר מתנה יש לו מעלה שאין בעל מצרא יכול לעכב עליו.²¹

שני שטרות על שדה אחת, ושניהם מכר או שניהם מתנה, ובלא תוספת - ביטל השני את הראשון. והטעם: לרפרם - שהשטר השני הוא הודאה מבעל השטר ששטר הראשון מזויף, לרב אחא - משום שבעל השטר מחל שעבודו מזמן הראשון²². ונפק"מ - א. לרפרם עדי שטר הראשון פסולים לעדות אחרת²³. ב. לרפרם צריך להחזיר למוכר הפירות שאכל בין זמן שטר ראשון לזמן השני. ג. לרפרם צריך המוכר לפרוע מס הקרקע בין זמן ראשון לזמן שני, ולרב אחא הלוקח פורע.

להלכה, ארוס שנתחייב מנה או מאתים בשעת אירוסין, וכתב לה כתובה עם תוספת בשעת נשואין - גובה גם מנה ומאתים רק מזמן הנשואין²⁴.

הגיורת שנתגיירה בתה עמה וזינתה באירוסין בעודה נערה - הרי זו בחנק, ולא בסקילה כישראלית, ואפילו אם נתגיירה פחותה מבת ג' שנים שבחזקת בתולה היא. וא"צ להוציאה להריגה אל פתח בית אביה. ואם נמצא בעל שקרן ועדין זוממים אינו חייב מאה סלע, שעל כל הפרשה נאמר 'כי עשתה נבלה בישראל'.

הייתה הורתה שלא בקדושה ולידתה בקדושה - הרי זו בסקילה, שנאמר 'וסקלוה כל אנשי עירה באבנים ומתה', 'ומתה' מיותר לרבותה. אבל אין נסקלת על פתח בית אביה, ואין בעלה לוקה, ואין עונשין אותו מאה סף, שלא נתרבתה אלא למיתה, אבל לשאר הדינים דווקא 'ישראל' נאמר בפרשה.

הייתה הורתה ולידתה בקדושה - הרי היא כבת ישראל לכל דבריה, ונסקלת על פתח בית אב, ויש לה מאה סלע.

בת ישראל שיש לה אב ואין לו בית, או יש לה פתח בית אב ואין לה אב - הרי זו בסקילה, שלא נאמר פתח בית אב אלא למצוה ולא לעיכובא²⁵.

דף מ"ד ע"ב

המוציא שם רע על היתומה: לרבי יוסי בר חנינא - פטור, שנאמר 'ונתנו לאבי הנערה' פרט לזו שאין לה אב [ומה שדרש רבי יוסי הגלילי בפסוק 'ואם מאן ימאן אביה' שגם ביתומה חייב קנס דאונס ומפתה הרי ש'אביה' אינו ממעט יתומה, היינו בבא עליה ואח"כ מת האב]. לרבא - חייב, מדמיעטו גירות מקנס מהפסוק 'בתולת ישראל', והלא גירות כיתומה היא, אלא ודאי יתומה ישראלית יש לה קנס.

המוציא שם רע על הקטנה - פטור, שפרשת מוציא שם רע עוסקת בגדולה, שהרי נאמר שאם אמת היה הדבר נסקלת, וקטנה לאו בת סקילה היא, ומה שנכתב בפרשת מוציא שם רע 'נערה' מלא ה' להוציא את הקטנה, בא ללמד שבכל מקום שנכתב 'נערך' חסר

לרבי שמעון הסובר שדבר שעיקרו קנס פטור המודה מקרבן שבועה אף כשתבעו שכבר העמידו על כך בדין, מודה שאחר העמדה בדין נחשב ממון להורישו לבניו, פרט לחמישים כסף דאונס ומפתה, שנאמר 'ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה חמישים כסף' - לא זיכתה תורה לאב אלא משעת נתינה ואילך, ואם לא הספיק לגבות עד שמת האב הרי הן של עצמה.

יום שלישי פרשת ויקרא - כ"ז אדר תשע"ה

דף מ"ג ע"א

'והתנחלתם אותם לבניכם אחרים' - עבדים כנענים אתם מורישים לבניכם, ולא זכות שזיכתה התורה בבת, כגון קנס דפיתוי ואונס, וחבלות בפניה המפחיתים דמיה כשמוכרה לאמה²⁶. אמנם שאר חבלות הואיל שצער גופה הוא לעולם שלה הוא²⁷.

מעשה ידי יתומה הניזונת מן האחין מנכסי אביה מתנאי כתובה: לרב ששת - של אחים, וכדין האלמנה שניזונת מנכסי יתומים שמעשה ידיה שלהם²⁸. לרב - מעשה ידיה לעצמה, ואינו דומה לאלמנה, שנוח לאב שבתו תרויח מעשה ידיה, והלכה כרב.

מי שמת והניח אלמנה ובת ונכסים מועטים - אלמנה ניזונת והבת תשאל על הפתחים²⁹, גם לרב הסובר שנוח לאב בהרווחת בתו יותר מאלמנתו, שלענין זילותא אלמנתו עדיפה לו.

דף מ"ג ע"ב

המאיר את בתו קטנה או נערה ונתגרשה, אירסה ונתארמלה - לסובר שיש כתובה מן האירוסין כתובתה שלו. השיאה ונתגרשה, השיאה ונתארמלה - לת"ק כתובתה שלה, ששעת גובינא הוא אחר שנישאת ופקעה רשותו ממנה, לרבי יהודה כתובה הראשונה של אב, שנכתבה בעודה ברשותו, אך אם אירסה בנערותה ובגרה, ואח"כ נשאת - כתובתה שלה, שנכתבה אחר שיצאה מרשותו בבגרות, ואין אומרים שזכה בה בשעת אירוסין.

ארוס שנתחייב בכתובה בשעת אירוסין מתקנת חכמים, וכתב לה כתובה עם תוספת בשעת נשואין: לרב הונא - מנה ומאתים שהוא שיעור הכתובה שנתחייב מתקנת חכמים גובה ממשועבדים שמשעת אירוסין, ותוספת שהתחייב מעצמו בנישואין גובה ממשועבדים שמשעת נשואין. לרב אסי - גם עיקר כתובה גובה רק משעת נשואין, שבשעת כתיבת השטר מחלה השעבוד הראשון ונתרצתה לזמן הכתוב בשטר.

הוציאה עליו שתי כתובות אחת של מאתים ואחת של שלש מאות - הואיל ולא כתב בכתובה השניה 'צביתי ואוסיפת לך' (כדרך שכותבים בתוספת כתובה הנ"ל), לא בא להוסיף על הראשונה ולא תגבה השניה אלא אם בטלה הראשונה, ולכן יש לה שני אפשרויות: או גובה מאתים מזמן ראשון או שלש מאות מזמן שני.

נשאת לראשון ומת, לשני ומת - לרבי לא תנשא לשלישי, שסובר שבשני פעמים נקבעת חזקה שהיא קטלנית, וכן מדויק מהתנא במשנתנו.

יום רביעי פרשת ויקרא - כ"ז אדר תשע"ה

דף מ"ד ע"א

סיכומי התוספות

ואינו נחשב לממון הואיל ונתנו משכון עבור דבר שעיקרו קנס.

זו. בפחת שעד נערות לכו"ע של אב, או בפחת המכירה לכו"ע של האב, ובפחת מנערות ואילך או במה שנפחתה לקידושין מחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש. ולריצב"א אם קצץ ידיה לכו"ע של אב, שהרי מעשי ידיה של אב.

יז. אלא אם כן מתבטלת ממעשי ידיה מחמתם, שזה של אב כיון שמעשי ידיה שלו.

יח. והיינו מתקנת חכמים שתיקנו תחת מזונותיה, אבל מדאורייתא הם שלה, כפי שדרשו 'והתנחלתם אותם לבניכם אחרים', שאין אדם מוריש זכויותיו בבתו לבניו. יט. לתוספות: דווקא באופן שיש בנים ובת ואלמנה והנכסים מועטים, שאז כיון שהפקיעו כח הייחודה מהבנים למזונות הבת עד שתיבגר, מקבלת גם האלמנה מזונות, אבל אם יש רק בנים או רק בת אין האלמנה ניזונת, שעבורה לבד לא רצו להפקיע כח הייחודה, שדווקא לבת שהיא יורשת במקום שאין בנים הפקיעו.

כ. והיינו שאם יתבענו בר מצרא יצניע שטר המכר ויראה רק את שטר המכירה, אבל אם יראה את שניהם יכול בר מצרא לסלקו, שאף שטר מתנה שיש בו אחריות מסלקו בר מצרא. ולפי זה אם הלוקח עצמו מצרן ולא שייך דינא דבר מצרא אכן ביטל שטר שני את הראשון, אמנם יש מפרשים שגם בזה לא ביטל שני את הראשון, דנפקא מינה לענין דרך, שיש אומרים שמוכר בעין רעה מוכר ואין חייב ליתן לו דרך, אבל גותן מתנה לכו"ע בעין יפה גותן.

כא. ואף במתנה (שאינו לו עליה אחריות) שייך ביטול שעבוד ראשון: א. באופן שבין זמן הראשון לזמן שני קנה הנותן שדה אצל שדה הניתנת, וכיון שמחל מקבל מתנה שיעבוד מזמן הראשון לא יוכל לטעון דינא דבר מצרא. ב. אם לווה הנותן בין זמן הראשון לזמן שני יטרפו בעלי חובות מאותה שדה. ג. זכות הפירות בין זמן ראשון לשני. כב. התוספות תמהו שוודאי אין בכח עד אחד [מקבל השדה] לפסלם, אלא הכוונה שאם יש למקבל זה שטר אחר שעדים אלו חתומים בו אין יכול לגבות בשטר זה הואיל והוא מודה שהם פסולים. או שהכוונה שחתימתם על שטר זה פסולה, הואיל והוא מודה שהשטר הזה מזויף.

כג. אמנם בכתב שתי שטרות על שדה ויש תוספת בשטר השני הלכה כרב נחמן ששני השטרות קיימים, ורק בכתובה, כיון שהחיוב הראשון אינו אלא מכח תנאי ב"ד, חיוב זה מתבטל ע"י כתיבת שטר הכתובה.

כד. ואף לסובר שאם נקטעה יד העדים פטור, דבעינן קרא כדכתיב, כאן יש לימוד מיוחד מ'ומתה' לרבות הורתה שלא בקדושה, שאף שאין לה אב נסקלת, ואם כן הוא

ה', כגון בפרשת אונס ומפתה, אף קטנה בכלל, והיינו כדעת חכמים המחייבים קנס בקטנה (ולא כרבי מאיר).

יום המישי פרשת ויקרא - כ"ח אדר תשע"ה

דף מ"ה ע"א

באו עדים לאחר שנשאת והעידו שזינתה בעודה ארוסה - נסקלת על פתח בית אביה, כאמור בפרשת מוציא שם רע (שמדובר אחר נישואין) 'הוציאו את הנערה אל פתח בית אביה', והוא כדי לומר: ראו גידולים שגדלתם.

באו עדים קודם שנשאת שזינתה אחר אירוסיה - נסקלת על פתח שער העיר ההיא.

ארוסה שזינתה בעודה נערה ועמדה בדין אחר שבגרה:

לברייתא דתני שילא - תידון בחנק, דאשתני דינא אשתני קטלא, כלומר, כיון שהשתנה גופה בין חטא להעמדה בדין, ואילו זינתה כעת היא בחנק, השתנה עונש מיתתה.

מאידיך לענין מוציא שם רע שנינו - הוציא עליה שם רע אחר שבגרה, שזינתה תחתיו בעודה נערה ארוסה, דינה בסקילה.

וביאר רבא - מוציא שם רע חידוש הוא שאין אומרים אשתני דינה אשתני קטלא, שהרי אילו זינתה אחר כניסה לחופה דינה בחנק, ואעפ"כ אם עמדה בדין אחר כניסתה לחופה על זנות שבשעת אירוסין [שכך הוא בכל מוציא שם רע] לא אשתני קטלא ודינה בסקילה, ולכן גם אם אשתני גופה לא אשתני קטלא^כ. ופרך רב הונא בד"ר יהושע - חידוש מוציא שם רע הוא רק שאף שאשתני דינה מארוסה לנשואה לא אשתני קטלא, אבל לא באשתני גופה.

לרב נחמן בר יצחק - אין הבדל בין מוציא שם רע לסתם נערה מארוסה שזינתה, והברייתא דתני שילא והברייתא לענין מוציא שם רע נחלקו אם כשאשתני דינה אשתני קטלא, וכפי שנחלקו התנאים לענין חטאו עד שלא נתמנו להיות נשיא ומשוח מלחמה, ואח"כ נתמנו - לחכמים חיוב קרבנן כהדיוט, כשבה ושעירה, ולא כנשיא המביא שעיר, ומשוח המביא פר, שאף שהשתנה גופם לא השתנה קרבנם, ולרבי שמעון אם נודע להן עד שלא נתמנו חייבים כהדיוטות, שהידיעה והחטא היה באותו גוף, אבל נודע להם משנתמנו פטורים מקרבן, שאשתני גופם אשתני קרבנם, וכמו כן עמדה בדין משבגרה - לרבי שמעון דינה בחנק, ולחכמים דינה בסקילה.

לרבי יוחנן - טעמו של רבי שמעון אינו משום דאשתני גופה אשתני קרבן, שא"כ יהיו חייבים בקרבן כדינם כעת, משוח פר ונשיא שעיר, אלא טעמו הוא שסובר צריך ידיעה וחטא באותו גוף (אבל אם שעת החטא מחייבו קרבן הדיוט, ושעת הדין מחייבו קרבן נשיא לא שייך שיביא קרבן), ולכן עמדה בדין משבגרה דינה בסקילה לכו"ע^כ, ותיקן רבי יוחנן לזה ששנה הברייתא דשילא שיש לשנות שחיבת סקילה. ואף שנאמר 'הוציאו את הנערה' - מהיתור 'את הנערה' (שלא נאמר 'הוציאוה') דורשים: הנערה שהייתה כבר בשעת הזנות, ואע"פ שעכשיו היא בוגרת.

דף מ"ה ע"ב

הוציא עליה בעלה שם רע משבגרה - אינו לוקה ואינו משלם מאה סלע, שעקימת שפתיו גרמו לו עונשו, ובאותו שעה היא בוגרת, אבל מעשה האשה גרמו לה עונשה שזינתה ובאותו שעה הייתה נערה ולכן נסקלת.

'הוצאת את האיש ההוא... אל שעריך' - שער העיר שעבד שם ע"ז, שלמדים מ'שעריך' האמור בעשיית העבירה.

עיר שרובה עכו"ם - סוקלים העובד ע"ז על פתח ב"ד^כ, מיתור 'שעריך', שהיה יכול לכתוב 'שער'.

נערה המאורסה שאין לה פתח בית אביה - נסקלת על פתח שער העיר^כ. ובעיר שרובה עכו"ם - נסקלת על פתח ב"ד, שלמדים מ'שעריך' האמור בע"ז.

יום שישי פרשת ויקרא - כ"ט אדר תשע"ה

דף מ"ו ע"א

הוציא בעלה עליה שם רע, אם יש עדים שזינתה תחתיו - נסקלת. זינתה קודם אירוסין - יש לה כתובה מנה, לסוברים שכנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה יש לה כתובה מנה.

נמצא ששקר הוציא עליה - לוקה, ונותן לאב מאה סלע. לחכמים בין בעל בין לא בעל, לרבי אליעזר בן יעקב רק אם בעלה כדרכה (ושונה משאר ביאות שבתורה שאין חילוק בהם בין כדרכה לשלא כדרכה), שנאמר 'ובא אליה', 'ואקרב אליה', 'לא מצאתי לבתך בתולים', 'ואלה בתולי בתי', 'ופרשו השמלה'^כ, ולחכמים הכל מתפרש לבירור בעדים. לרבי יהודה גם לרבי אליעזר בן יעקב אם לא בעל אמנם אינו משלם מאה סלע אבל לוקה, לרב פפא - מדאורייתא משום לא תלך רכיל, לרב נחמן בר יצחק - מכוח מדרות דרבנן^כ.

האומר 'חצי ערכי עלי' - נותן חצי ערכו הקצוב בפרשה לפי שניו, לרב יוסי ב"ר יהודה נותן ערך שלם, גזירה אטו ערך חציו, שהאומר 'ערך חציי עלי' חייב ערך שלם שהרי העריך אבר שהנשמה תלויה בו. 'וענשו אותו' - מאה כסף. 'ויסרו אותו' - מלקות, שלמדים מ'ויסרו' האמור בבן סורה ומורה, ומה 'ויסרו' דבן סורה כתוב 'בן', אף ויסרו שכאן יש עמו 'בן', ולמדים 'בן' דמוציא שם רע מ'והיה אם בן הכות הרשע' דהיינו מלקות.

אזהרה למוציא שם רע: לרב אלעזר - 'לא תלך רכיל', לרבי נתן - 'ונשמרת מכל דבר רע', אבל לא תלך רכיל הוא אזהרה לב"ד שלא יהא רך לזה וקשה לזה, ורבי אלעזר מפרש הפסוק 'ונשמרת' - שלא יהרהר ביום ויבא לידי טומאה בלילה.

לא אמר לעדים בואו והעידוני אלא העידו מאליהם והוזמו - אינו לוקה ואינו נותן מאה סלע. לרבי יהודה אינו חייב עד שישכור העדים, שדורש 'ושם לה עלילות דברים' לאמור בריבית 'לא תשימון עליו נשך' והיינו ממון.

כיון שמקורו של רבי יהודה הוא מריבית הסתפקו מה הדין^כ - א. שכרם בקרקע. ב. שכרם בפחות משוה פרוטה. ג. שכר שניהם בפרוטה. וכן הסתפקו מה הדין בנשואה וגירשה, ואחר שחזר ונשאה הוציא שם רע על נשואין הראשונים. אבל הוציא שם רע על נשואי אחיו פשטו שפטור, שנאמר 'את בתי נתתי לאיש הזה' - ולא ליבם.

דף מ"ו ע"ב

האב זכאי לקבל קידושי בתו הקטנה - שנאמר 'את בתי נתתי לאיש הזה', וכיון שהוא מקבלם כסף הקידושין שייך לו^כ. וכן בבתו נערה - שנאמר 'ויצאה חנם אין כסף', הכפילות באה ללמד אין כסף לאדון זה כשיוצאה ממנו, אבל יש כסף לאדון אחר כשיוצאה מרשותו והיינו האב, ואף שכשהיא יוצאת בסימנים מרשות אדון היא יוצאת

סיכומי התוספות

הדין ישראלית שאין לה אב או בית אב.

כה. ורבינו שמואל מפרש: מוציא שם רע חידוש הוא שהרי נכנסה לחופה ולא נבעלה בלא הוצאת שם רע, וזינתה אחר חופה דינה בחנק, ואילו מוציא שם רע שזינתה אחר נישואין בסקילה, שכך משמע מהפסוקים: 'ואם אמת היה... ולא נמצאו בתולים לנערה וסקלוה', משמע בכל ענין שלא נמצאו לה בתולים היא בסקילה ואפילו זינתה תחתיו אחר שנכנסה לחופה. ור"י הקשה עליו מהגמרא להלן.

כו. ותוספות הקשו: עדיין צריך להיות הדין לרבי שמעון שתידון בחנק, כיון שבשעת החטא היא בסקילה ובשעת הדין היא בחנק, ודומה לנחנקין שנתערבו בנסקלין שנידונים בחנק, ואין דומה לקרבן שכיון שאינו יודע איזה קרבן להביא פטור, שאם חייב קרבן מסוים אינו מתכפר באחר, ואם מביאו מביא חולין לעזרה.

כז. לא דווקא על פתח ב"ד אלא חוץ לב"ד, שלא ייראו ב"ד רוצחים. ואף צריך לסקול חוץ לג' מחנות, וב"ד הוא בתוך העיר, בעיר שרובה עובדי כוכבים בטלה קדושת היקף חומה ואין צריך להוציא חוץ לחומה שכאילו אין חומה.

כח. היינו העיר שזינתה בה, כמו בעובד ע"ז שנסקל בשער העיר שעבד בה.

כט. ואף שבהכרח משום שלא ימצאו על השמלה דם בתולים אין להורגה, ורק אם יש עדים שזינתה, ואם יש עדים פשוט שאף אם יש דם על השמלה אינן מוכחשים שמא הטו הנואף, י"ל שסבר רבי אליעזר בן יעקב שאין הבעל חייב אלא אם כן העיז פניו לשנות הידוע, שמחציף להראות השמלה בלא בתולים לבית דין, ונמצא שקרן שהיא מלאה דם. ל. לר"ת: גם לרב פפא לוקה רק מכוח מדרות, ש'לא תלך רכיל' אינה אלא אזהרה, אך אין ללמוד משם חיוב מלקות, ואף שרבי יהודה סובר שלא שאין בו מעשה לוקין עליו, כאן יש לימוד מיוחד שרק אם בעל לוקה.

לא. שסברו שאין זו גזירה שוה גמורה, שאילו כן לא היה מקום לספק, שאין ריבית בקרקע, ובפחות משוה פרוטה.

לב. אך אין ללמוד משם לנערה, שאף שמדובר שם בבת עונשין, אפשר שהאב אומר שמסרה בעודה קטנה.

מרשותו לגמרי, וכשהיא יוצאת מרשות אב בשעת קידושין היא עדיין ברשותו לירושה ולמעשה ידיה עד שמוסר לה לחופה, מ"מ לענין הפרת נדרים יוצאת מרשותו שאינו מפר לבד בלי הבעל¹³. ולמדים מקידושי כסף שהוא הבעלים למוסרה על כרחא לקידושי שטר וביאה, שהוקשו הוויות להדדי.

האב זכאי בבתו: במציאתה, ובמעשה ידיה, ובהפרת נדריה, ומקבל את גיטה, אך אינו אוכל פירות מנכסיה בחייה, ורק אם מתה הוא יורשה. יתר עליו הבעל: שמלבד כל הזכויות הנ"ל גם אוכל פירות בחייה, וחייב במזונותיה ובפרקונה ובקבורתה, לרבי יהודה אפילו עני לא יפחות משני חלילין ומקוננת להספידה.

שבת קודש פרשת ויקרא - א' ניסן תשע"ה

דף מ"ז ע"א

האב זכאי במציאת בתו בין קטנה בין נערה - משום איבה¹⁴, שכיון שחייב במזונותיה אם תהא מציאתה לעצמה לא ירצה לזונה¹⁵.

מעשה ידי בת קטנה לאביה - כשם שיכול למוכרה. ושל נערה לאביה - שנאמר 'וכי ימכור איש את בתו לאמה' - מקיש בת לאמה, מה אמה מעשה ידיה לרבה אף בת מעשה ידיה לאביה.

האב זכאי בהפרת נדרי בתו נערה - שנאמר 'בנעוריה בית אביה'.

האב זכאי לקבל גט בתו נערה כשם שזכאי לקבל קידושיה - שנאמר 'ויצאה והייתה' הוקשה יציאה להויה.

נכסי בתו שנפלו לה מאבי אמה - לחכמים אין לאביה זכות בהן, שדווקא לבעל תקנו זכות אכילת פירות בנכסי אשתו, תמורת פדיונה, אך לאב לא הוצרכו לתקן שבין כך יפדה אותה, לרבי יוסי ברבי יהודה גם לאב תקנו פירותיה תחת פדיונה, שאל"כ יאמר: יש לה כיס מלא מעות, תפדה עצמה.

כתובה ותוספת כתובה שהבעל מוסיף לה על עיקר כתובה דמנה מאתיים - לת"ק נתארמלה או נתגרשה בין מן האירוסין ובין מן הנשואין גובה הכל, לרבי אלעזר בן עזריה - מן הנשואין גובה את הכל, מן האירוסין בתולה גובה מאתיים ואלמנה מנה, שלא כתב לה תוספת כתובה אלא על מנת לכונסה¹⁶.

דף מ"ז ע"ב

נדוניא שאב פסק לבתו שתכניס לבעלה, וכתבם לה בשעת אירוסין, ומתה לפני הנשואין - לת"ק לא זכה הבעל, לרבי נתן זכה. להוא אמינא - נחלקו במחלוקת ת"ק וראב"ע לענין תוספת שכתב הוא לה, למסקנא - אפילו לראב"ע שלא כתב הבעל אלא על מנת לכונסה, סבר רבי נתן שהאב פסק משום החתונה והיינו משעת אירוסין¹⁷.

חיוב מזונות האשה המוטל על בעלה - יש תנאים הסוברים שהוא מדאורייתא, ונחלקו בפירוש הפסוק 'שארה כסותה ועונתה', כסותה - כמשמעו, שארה ועונתה - י"א שארה אלו מזונות, ועונתה זו עונה האמורה בתורה (כדכתיב 'אם תענה את בנותי'), לרבי אלעזר - שארה זו עונה (כדכתיב 'איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה'), עונתה אלו מזונות (כדכתיב 'ויענך וירעיבך'). ויש תנא הסובר שחיוב מזונות תקנת חכמים הוא תחת מעשה ידיה,

ויכולה לומר איני ניזונת ואיני עושה.

'שארה כסותה ועונתה' - לרבי אליעזר בן יעקב, הכל הולך על כסות, לפי שארה תן כסותה - שלא יתן לזקנה בגדים רחבים של ילדה, ולא לילדה של זקנה. ולפי העונה כסותה - שלא יתן חדשים שהם חמים בימות החמה ולא שחקים בימות הגשמים. לרבי יוסף - שארה זו קירוב בשר, שהאומר אי אפשר אלא אני בבגדי והיא בבגדה יוציא ויתן כתובה.

תקנו קבורתה תחת הנדוניה שהכניסה לו הכתובה בשטר כתובתה.

תקנו פדיונה תחת זכות אכילת פירותיה, ואין אומרים שלא יאכל פירותיה אלא יניחם עבור פדיונה¹⁸ - שמא לא יספיק עבור פדיונה¹⁹.

תקנו מזונות תחת מעשה ידיה - ששניהם מצויים, ותקנו מצוי תחת מצוי, ותקנו פדיונה תחת פירותיה - ששניהם אינם מצויים.

יום ראשון פרשת צו - ב' ניסן תשע"ה

דף מ"ח ע"א

רבי יהודה אמר שאפילו עני שבישראל לא יפחות משני חלילין ומקוננת לאשתו שמתה, ולת"ק אין צריך, ומחלקותם באופן שדרך בנות משפחתו בכך ולא משפחתה, לת"ק מה שעולה עמו ואינה יורדת עמו היינו בחייה ולא אחר מותה, ולרבי יהודה גם במותה²⁰, והלכה כרבי יהודה.

מי שנשתטה - ב"ד יורדים לנכסיו וזנים ומפרנסים את אשתו ובניו ובנותיו²¹, וקונים בשמים לאשתו, ופוסקים צדקה מנכסיו, ולגירסת רש"י לרב חסדא אין פוסקין צדקה.

מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות, כיון שיצא מדעת ולא ציוה לפרנס לכן אשתו שחייב לפרנס ב"ד יורדים לנכסיו לפרנס אותה, אבל אין יורדים עבור פרנסת בניו ובנותיו²². לגירסה שלפנינו: לרב חסדא אין קונים בשמים לאשתו, וכל שכן שאין פוסקין צדקה מנכסיו, לרב יוסף קונים לה בשמים, שאינו רוצה שתתנוול, אך אין פוסקין צדקה.

מי שהלך למדינת הים ומתה אשתו - קוברים אותה לפי כבוד משפחתה, ולסוברים שעולה עמו ואינה יורדת עמו גם לאחר מיתה - גם לפי כבוד משפחתו.

האומר על עצמו: אם מת לא תקברוהו מנכסיו אלא מן הצדקה - אין שומעין לו, דלאו כל הימנו שיעשיר את בניו ויפיל עצמו על הציבור. אבל את אשתו אין קוברים מנכסיו, שכיון שמת בחייה הרי היא גובה כתובתה, וקבורתה מוטלת על ירשי כתובתה.

דף מ"ח ע"ב

לעולם הבת ברשות האב, וזכאי בכל זכויות האב בביתו עד שתכנס לחופה, ואם היא מאורסת לכהן אינה אוכלת בתרומה, ודלא כמשנה ראשונה הסוברת שבהגיע זמן י"ב חודש שנותנים לבתולה אוכלת בתרומה.

מסר האב לשלוחי הבעל או שמסרו שלוחי האב לשלוחי הבעל - הרי היא ברשות הבעל, שנאמר 'לזנות בית אביה', פרט למסר האב לשלוחי הבעל, ששוב אינה בבית אביה ודינה כנשואה, אבל הלך

סיכומי התוספות

ג. וכן יוצאת מרשות אב לענין שאם הוא כהן ובעלה ישראל מפסיקה לאכול בתרומה, אלא נקטו הפרת נדרים שהפסיד כוחו שהיה לו בה להפר נדריה בדומה ליציאת אדון שמפסיד מעשה ידיה.

ד. אבל מדאורייתא אינה שלו, ואין ללמוד מקידושין שקידושיה לאביה, דשאני קידושין שלא טרחה בהם כלל, אבל מציאתה טרחה להגביה, וכשם שאין למדים מעשה ידיה מקידושיה שלא טרחה בהם כלל. ואין ללמוד משניהם, מקידושין ומעשה ידיים, שמה לאלו שהאב נפסד על ידיהן, שעל ידי קידושין היא מפקעת עצמה ממנו, ומעשה ידיה משום שהוא זן אותה.

ה. לר"י: שלא יקדשה למנוול ומוכה שחין.

ו. ואין להקשות שאם כן כל אדם הלוקח פרה מחבירו ונטרפה או מתה אנו סהדי שלא על מנת כן לקחה, ויכול לבטל המקח, ששם אנו סהדי שבאותו ספק היה רוצה להכנס, ואפילו אם היה אומר לו אם תטרף ההפסד עליך היה קונה, אבל כאן לא כתב כלל כי אם על מנת לכונסה ואין דעתו כלל להכניס עצמו בספק.

ז. לר"ת: גם לרבי נתן לא זכה הבעל אם מת קודם נישואין, אלא מדובר במת אחר נישואין ונחלקו אם יש אומדנא שלא כתב לה אלא שתהנה בתו ממנה כמו הבעל. ופסקו ר"ת ור"ח כחכמים.

ח. היינו כל זמן יש לו ממה להתפרנס, אבל זה היה פשוט שאם אין לו יקח מהם, שאם לא כן מאי 'תחת פירות' והרי אין לו פירות.

ט. ואף שמבואר כאן שעיקר התקנה לטובתה, אינה יכולה לומר איני נפדית ואיני נותנת פירות, הגם שרוב הונא יכולה אשה לומר לבעלה איני ניזונת ואיני עושה: א. שם אינה מפקעת לגמרי התקנה, שאם אמרה היום איני ניזונת ואיני עושה, למחר תעשה ותהא ניזונת, אבל אם אמרה איני נפדית ואיני נותנת פירות הרי מפקעת לגמרי תקנת פירות, שהרי פירות של כל ימיה הם תחת פרקונה, ואם חלק מהפירות לא תתן לו שוב אין חייב לפדותה. ב. אפילו אם תאמר שיכולה לומר איני ניזונת ואיני עושה לעולם, עדיין יש לומר שאינה יכולה לומר איני נפדית - שלא תטמע בין העובדי כוכבים. ג. שאני פירות שידו כידה וזוכה בגוף הקרקע, אבל מעשה ידיה אינם בעין שלא שייך לומר שיזכה בגוף הידים.

מ. ולר"ת: בכל מקום אפילו לעני שבישראל אין פוחתין משני חלילין ומקוננת, אבל לנקיבות יש שפוחתין, ואמר רבי יהודה שלא יפחות לה מכך אף שאם לא נישאת שמו היו פוחתין לה, כיון שנישאת לא יפחות לה כמו שאין פוחתין לו.

מא. לתוספות: דווקא אם פרנסם קודם.

מב. לתוספות: אפילו פירנס בניו קודם שיצא.

האב עם שלוחי הבעל או שהלכו שלוחי האב עם שלוחי הבעל - הרי היא ברשות האב.

משעת מסירה לבעל או לשלוחים דינה כנשואה, ואם זינתה הרי זו בחנק, ולשאר דברים: לרב - מסירתה כנישואין לכל דבר, חוץ מלענין תרומה, שהטעם שאין ארוסה אוכלת הוא שמא ימצא בה מום, ועדיין החשש קיים, לרב אסי ורבי יוחנן ורבי חנינא - אף לתרומה, שהטעם שארוסה אינה אוכלת הוא משום שמא תשקה לאחיה ולאחיותיה, ואחר שנמסרה אינם אצלה²¹². לשמואל - היא כנשואה רק לענין שיוורש הנדונה שפסק לה אביה, שמחל לו האב משמסרה לו, אבל לתרומה ולהפרת נדריה שלא בשותפות ולמציאתה אין דינה כנשואה²¹³. לריש לקיש - לענין שאם נתארמלה או נתגרשה כתובתה מאחר היא מנה²¹⁴. והביאו ברייתא כשיטת שמואל²¹⁵.

מסרה לבעל ובדרך נכנסו לחצר לזון סתם ולא פירשו לשם נשואין - לחצר שלו הוי לשם נשואין, לחצר שלה אינה לנשואין.

יום שני פרשת צו - ג' ניסן תשע"ה

דף מ"ט ע"א

מסרה האב לבעלה ונתארמלה או נתגרשה אינה חוזרת לרשות אביה, מהיתור 'ונדר אלמנה וגרושה כל אשר אסרה על נפשה יקום' - כיון שיצאה שעה אחת מרשות אב שוב אינו יכול להפיר.

האב אינו חייב במזונות בנו ובתו בחייו, ולענין מצוה: לרבי מאיר - מצוה לזון בנותיו, וכל שכן בניו שעוסקים בתורה. לרבי יהודה - מצוה לזון בניו, וכל שכן בנותיו משום זילותא. לרבי יוחנן בן ברוקא - אין מצוה.

רק לאחר מיתתו חייב לזון בנותיו מנכסיו בתנאי כתובה, וכפי שדרש רבי אלעזר בן עזריה: כשם שתנאי כתובת בניו דכרין אין הבנים יורשין אלא אחר שמת אביהן, כן תנאי כתובה שהבנות יזונו היינו אחר מיתתו.

דף מ"ט ע"ב

רבי אילעא אמר שבאושא התקינו שיהא אדם זן את בניו ואת בנותיו כשהן קטנים עד שיביאו שתי שערות, ולהלכה דווקא אם הוא עשיר כופין אותו כשם שכופין אותו על שאר צדקות²¹⁶, אך אם אינו עשיר רק מכריזים עליו שהוא רע מן העורבים שזנים בניהם (אחר שגדלים ומשחירים, אך בעודם קטנים הם לבנים ואביהם ואמם שונאים אותם, ועליהם נאמר 'לבני עורב אשר יקראו'²¹⁷), אך אין כופין אותו²¹⁸.

רבי אילעא אמר שבאושא התקינו: הכותב כל נכסיו לבניו הוא ואשתו ניזונין מהן, לא מן הדין אלא מתקנת חכמים, אבל משאר מקבלי מתנה אין גובין. ולהלכה גם מבניו אין מוציאין.

מי שמת והניח אלמנה ובת שירשה נכסיו - אלמנתו ניזונת מנכסיו. וגם אחר שנישאת הבת, ואף שבעל בנכסיו אשתו דינו כלוקח ואין מוציאין למזון האשה מנכסיו משועבדים - משום הפסד אלמנה עשו אותו כיוורש. ואף אם מתה הבת וירשה בעלה ניזונת האלמנה מהנכסים.

יום שלישי פרשת צו - ד' ניסן תשע"ה

דף נ' ע"א

באושא התקינו שהמבזבז מנכסיו לעניים אל יבזבז יותר מחומש²¹⁹, שמא יצטרך לבריות, ומקור לכך: 'עשר אעשרנו לך', ומכך שלא נאמר 'עשר אעשר' למדים שמעשר שני כראשון, ויחד הוא חומש (ולא שיפריש המעשר השני ממה שנשאר אחר מעשר ראשון שזהו פחות מחומש).

באושא התקינו שבן המסרב ללמוד יגלגל עמו בנחת ובדברים רכים עד שיהא בן שתיים עשרה, ואח"כ יורד עימו לחייו לרדותו ברצועה ומניעת לחם, ומה שאמר רב שפחות מבן שש לא ילמד, ומבן שש ילעיטהו כשור בתורה - א. ילעיטהו אך לא ירד עמו לחייו. ב. למקרא יורד עמו לחייו מבן שש, למשניות מבן י"ב, וכדברי אביי שזמן התחלת לימוד מקרא מבן שש ומשנה מבן עשר²²⁰.

בן הנכנס לשנת י"ג ובת הנכנסת לשנת י"ב²²¹ - צריכים להתענות ביום הכיפורים מעת לעת, וחינוך לשעות - שנתיים קודם לכן.

כל המכניס בנו ללמוד תורה פחות מבן שש רץ אחריו להחיותו ואינו משיגו - שמסוכן הוא למות מרוב חולשה, ואמנם חביריו רצין אחריו להיות פקחין בתורה כמותו ואין מגיעין אותו, וי"א שאם הוא בריא יכניסנו ללמוד.

באושא התקינו שאשה שמכרה קרן נכסי מלוג בחיי בעלה ומתה - הבעל מוציא מיד הלקוחות, שעשוהו חכמים כלוקח הראשון בנכסיה²²².

רב יצחק בר יוסף חזר מ' פעמים דמרה דשמעתתא דאושא הוא רבי יוסי בר חנינא, עד שהיה דומה לו כאילו מונח בכיסו.

'אשרי שומרי משפט עושה צדקה בכל עת' - י"א זה הזן בניו ובנותיו כשהן קטנים, וי"א זה המגדל יתום ויתומה בתוך ביתו ומשיאן.

'הון ועושר בביתו וצדקתו עומדת לעד' - י"א זה הלומד תורה ומלמדה, וי"א זה הכותב תנ"ך ומשאלין לאחרים.

'זראה בנים לבניך שלום על ישראל' - כיון שבנים לבניך אינם באים לידי חליצה ויבום, וי"א שלא יבואו למחלוקות מי קרוב וקודם לנחלה.

דף נ' ע"ב

שתי התקנות דתנאי כתובה שבנים שיש לו ממנה יורשין הנדונה שהיא הכניסה וישמו בכתובתה, ותקנת מזונות הבנות - שוות, ולכן לרב המנונא מה הזכרים אינם גובים נדוניית אמם אלא מן הקרקע אף הבנות ניזונות רק מקרקע, ולרב יצחק בר יוסף בעליה התקינו שיהיו בנות ניזונות אף מן המטלטלין, והביאה הגמרא מכמה אמוראים שלא רצו לגבות ממטלטלין, ואפילו ממידת רחמנות שמא יראו התלמידים ויקבעו הלכה לדורות, ורב נחמן צוה אף להחזיר מה שכבר גבו כדין טעה בדבר משנה.

תמרים מחוברים הקרובים לקציצתם אך עדיין צריכים לדקל - דינם כקרקע, וגובים מהם מזונות הבנות, אבל אם אינם צריכים לדקל כמטלטלין הם, שכל העומד להגזז כגזוז דמי²²³.

יתומה פוסקין לה נדוניה מנכסי אביה, ולשמואל אומדים דעת האב, ולפי גילוי דעת וותרנותו נותנים²²⁴.

יום רביעי פרשת צו - ה' ניסן תשע"ה

דף נ"א ע"א

רבא הורה להעלות מזונות יתרים ממטלטלין ליתום שתיזון אחותו עמה, אף שיתומה ניזונת רק מקרקע, מכל מקום אילו רצה שפחה לשמשו היו נותנים לו, והיו נותנים לה מזונות ממטלטלין, כל שכן

סיכומי התוספות

מג. לר"י: גם לרב אסי הטעם משום מום, וסובר שאין חשש אחר שמסרה, שבדקים אותה קודם.

מד. לתוספות: להפרת נדריה ולטומאה דינה כנשואה, ולא בא שמואל למעט אלא תרומה.

מה. לתוספות: גם הוא לא בא למעט אלא תרומה, ושם ממעט גם ירושה.

מו. הברייתא אינה סותרת דעת שאר האמוראים, אלא שסותרת דעת הסוברים שנחשבת המסירה כנישואין אף לתרומה.

מז. א. היינו בדברים, שהרי אין כופין על מצות עשה שמתן שכרה בצידה, ובצדקה נאמר 'למען יברכך'. ב. כופין ממש, דשאני צדקה שיש בה ב' לאוין. ג. כשקצבו בני העיר יכולים לכוף.

מח. לתוספות: שני מיני עורבים יש, לבנים ושחורים, ומין אחד מפרנס בניו ומין השני לא.

מט. ודווקא קטנים, אבל קטני קטנים (פחותים מבני שש) חייב לזונם.

נ. בירושלמי פירשו: פעם ראשונה יכול לבזבז חומש, ומכאן ואילך בכל שנה ושנה יתן חומש מהריוח שנוסף לו.

נא. וכן שנינו באבות, אך דווקא לגלגל עליו, אך אין יורד לחייו אלא מבן י"ב.

נב. ולתוספות מדובר בבן י"ג ויום א' ובת י"ב ויום א', אך קודם לכן אין צריכים להשלים (ומחלוקת תנאים היא במסכת יומא).

נג. א. לרבי יוחנן שקנין פירות קנין הגוף אין צריכים לתקנת אושא, אלא לריש לקיש שאינו קנין הגוף הוצרכה התקנה. ב. גם לרבי יוחנן הוצרכה, כגון נותן מתנה לאשתו, שקנתה, ואין הבעל אוכל פירות. ג. הוצרכה בכתב לה דין ודברים אין לי בפירות נכסייך. אבל אם כתב לה דין ודברים אין לי בנכסייך ובפירותיהם, אף אחר התקנה אם מכרה ונתנה קיימת המכירה.

נד. שהלכה כרבי מאיר שענבים העומדות להבצר כבצורות, ולא כחכמים החולקים וסוברים שאינם כבצורות.

נה. להלן (סח). פירש ר"ח שאין כוונת שמואל לייפות כוח הבת ליתן לה יותר מעישור נכסים אם האב היה וותרן, אלא לגרוע כוחה וליתן לה פחות מעישור נכסים אם

זו שהיא אחותו וגם תשמנו.

מוציאין מן היתומים למזון האלמנה והבנות, לרבי בין מקרקע ובין ממטלטלין, לרבי שמעון בן אלעזר מקרקע מוציאין למזונות ולנדוניית הבת, ואם הנכסים מועטים שאין בהן כדי לזון הבנים והבנות עד שיבגרו הבנות יזונו והבנים ישאלו על הפתחים, ואין מוציאין למזונות הבנות ממטלטלין, ואף שבכל מקום הלכה כרבי מחבירו, בזה הלכה כרשב"א שגובין מקרקע ולא ממטלטלין בין כתובה בין מזונות בין פרנסה.¹²

לא כתב לה כתובה - בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה, מפני שהוא תנאי ב"ד.

הפוחת לכתולה ממאתים ולא למנה ממנה הרי זו בעילת זנות,¹³ לרבי יהודה יכולה היא למחול ולכתוב לו שובר שכבר התקבלה ואפילו לא נתקבלה.

כתב לה שדה שזה מנה תחת מאתים זוז של כתובה ולא כתב שמשעבד כל נכסיו - גובה גם משאר נכסים, שהוא תנאי ב"ד, לרבי יהודה גובה אף ממשועבדים, שסובר אחריות טעות סופר הוא וכאילו נכתב בשטר, לרבי מאיר רק מבני חורין, שסובר אחריות לאו טעות סופר.

מצא שטר חוב שכתוב בו שהלווה שעבד נכסיו למלוה - לא יחזיר השטר למלוה אפילו אם הלווה מודה שעדיין חייב לו, שחוששים שמה כבר פרעו, ונפל השטר מן הלווה, ומודה שחייב כדי שהמלוה יגבה מלקוחות שלו ויחלקו ביניהן, לחכמים (רבי יהודה) גם אם אין כתוב בו אחריות לא יחזיר שאחריות טעות סופר הוא.

דף נ"א ע"ב

חמשה גובין רק מנכסים בני חורין ולא מנכסים משועבדים, לפי שאין דמיהן קצובים¹⁴: הלוקח קרקע גזולה, והוציא הנגזל ממנו הקרקע והפירות והשבח, כשחוזר וגובה מן הגזולן גובה הקרן ממשועבדים, ופירות ושבח מנכסי בני חורין. המקבל עליו לזון את בן או בת אשתו. לרבי מאיר, שטר וכתובה שאין בהן אחריות.

לא כתב לה אם תשתבאי אפרקינך ואותבינך לי לאנתי ובכהנת אהדרינך למדינתך - חייב, שהוא תנאי ב"ד.

נשבית חייב לפדותה, ואינו רשאי לומר הרי גיטה וכתובתה תפדה את עצמה¹⁵, שנתחייב בפדיונה משנשבית. חלתה - חייב לרפואתה, אך יכול לומר הרי גיטה וכתובתה תרפא את עצמה.¹⁶

אשת ישראל שנאנסה - לשמואל, אם יש עדים שצווחה מתחילה עד סוף מותרת לבעלה, ואם לא - אסורה לבעלה¹⁷, שמה היא תחילתה באונס וסופה ברצון¹⁸, ורק בשבויה הקילו שמוותרת לבעלה ישראל. לרבא, אף שידוע שתחילתה באונס וסופה ברצון, ואפילו אומרת הניחו לו - מותרת, שיצר התלבש בה ובכלל האונס הוא, וכן תנאי בברייתא.

והיא לא נתפשה - 'והיא' מיעוט הוא, י"א למעט תחילתה באונס וסופה ברצון, שאף שלא נתפסה בסוף מותרת, וי"א למעט אשת כהן, שאף שנתפסה אסורה, ולרבי ישמעאל למעט קידושי טעות, שאע"פ שבנה מורכב על כתיפה ממאנת והולכת לה, ומותרת לו שפנויה בעלמא היא.

נשים שליסטים גונבים מתחת בעליהן - מותרות לבעליהן, לפי שאנוסה היא, ואפילו אם מספקות להם לחם ומזון ומושיטות להם החיצים, שמחמת יראה עושות כן, אבל אם הניחום ללכת לבעליהן והלכו מעצמן לגנבים - אסורות.

שביות עבור המלך - אם המלך גדול שיודעת שלא ישאנה הרי היא אנוסה, אבל נשבו עבור מלך כבן נצר שלכד עיירות ומלך עליהן ונעשה ראש ליסטים - אסורה, שסברה שישאנה, אבל בסתם ליסטים אנוסה היא שאינה רוצה להנשא לו.

יום המישי פרשת צו - ו' ניסן תשע"ה

דף נ"ב ע"א

ממזרת או נתינה הנשואה לישראל שנשבית - פטור מלפדותה, שלא שייך בה תנאי כתובה שאם תשתבאי אפרקינך ואותבינך לי לאינתו¹⁹.

אלמנה הנשואה לכהן גדול שנשבית - לאביי חייב לפדותה, שהרי השתעבד לה בתנאי כתובה שאם תשבה 'אהדרינך למדינתך', לרבא פטור, שלא השתעבד אלא כשנאסרה עליו מחמת השביה, אבל אם היא אסורה עליו מחמת דבר אחר לא השתעבד.

ישראל המדיר את אשתו מלהנות לו ונשבית - לרבי אליעזר פודה ונותן לה כתובתה, שסובר שיש לילך אחר שעת חלות התנאי, ואז יכל לקיים להשיבה לו להיות אשתו, לרבי יהושע אם הדירה ולבסוף נשבית נותן לה כתובתה ואינו פודה, שסובר שיש לילך אחר הסוף וכעת אינו יכול לקיים התנאי ששישבה להיות אשתו, שהרי נאסרה עליו מחמת הנדר. אבל אם נשבית ואחר כך הדירה חייב לפדותה, שיבא להערים ולהדיר כדי להפטר מלפדותה.

כהן המדיר את אשתו: לאביי - בין לרבי אליעזר ובין לרבי יהושע חייב לפדותה, שבין אם הולכים אחר שעת התנאי ובין אם הולכים אחר הסוף אפשר לקיים התנאי ד'אהדרינך למדינתך'. לרבא - לרבי יהושע ההולך אחר הסוף אינו חייב לפדותה, שלא השתעבד אלא כשנאסרה עליו מחמת השביה, אבל אם היא אסורה עליו מחמת דבר אחר לא השתעבד.

נשבית בחיי בעלה ואח"כ מת בעלה - י"א שאם נודע לו בחייו שנשבית ונתחייב בפדיונה היורשים חייבים לפדותה, ולהלכה היורשים פטורים, שאי אפשר לקיים התנאי ד'אותבינך לאינתו'.

דף נ"ב ע"ב

נשבית והיו מבקשין ממנו עד כפול י' בדמיה או עד כפול י' בכתובתה - לת"ק פעם ראשונה פודה²⁰, מכאן ואילך אין צריך לפדותה אפילו בכדי דמיה²¹, שלא תקנו חכמים אלא פדיון אחד. לרשב"ג - אין פודין את השבויין יותר מכדי דמיהם מפני תיקון העולם, וכן אינו חייב לפדותה אם מבקשים יותר מכתובתה, שלא יהא תנאי כתובה שהיא טפל חמור מן העיקר.

אלמנה הניזונת מנכסי יתומים וצריכה רפואה - לת"ק הרי היא כמזונות, ששניהם צורך חיים. לרשב"ג - דווקא רפואה שאין לה קצבה היא כמזונות, שדומה למזונות שאין להן קצבה, אבל רפואה שיש לה קצבה שאינה חולה תמיד מתרפאת מכתובתה, ובארץ ישראל עשו הקזת דם כרפואה שאין לה קצבה.

רבי יוחנן נתן עצה לקרוביו שיקצצו עם הרופא שיקבל עליו רפואתה עולמית בכך וכך, כדי שלא יהיו חייבים ברפואתה מאחר שיש לה קצבה, וסבר שמשום 'מבשרך לא תתעלם' מותר לעשות עצמו כעורכי הדיינים, ולבסוף התחרט, שאדם חשוב אין לו לעשות כן.

אף שלא כתב לה תנאי כתובה 'בנין דכרין דיהוון ליכי מינאי אינון ירתון כסף כתובתיך יתר על חולקוהון דעם אחוהון', וכן 'בגן נוקבין דיהוין ליכי מינאי יהוין יתבן בביתי ומיתזון מנכסי עד דתלקחון לגוברין', וכן 'את תהא יתבא בביתי ומיתזנא מנכסי כל ימי מיגר

סיכומי התוספות

אנו יודעין שהוא קמצן. אך כאן משמע שכוונת שמואל לייפות כוחה, ויש לומר שלענין מטלטלין דוקא אמר לייפות כוחה, שכיון ששמין בדעת האב גובה גם מהם, אבל לענין כמה בדעת האב ליתן היינו רק לרעתה, שלא להוסיף על עישור אלא לפחות.

19. אך אם אומדים שדעת האב שתגבה ממטלטלין גובה מהן, וכן אנו סהדי בזמן הזה שהרי כן דרך כל בני אדם, ומתקנת הגאונים גם כתובה ומזונות גובין ממטלטלין. 20. לרבי: היינו כשעשה תנאי, כיון שהתנאי בטל, ובאמת יש לה, רק שלא סמכה דעתה, אבל אילו היה התנאי קיים ואין לה אין זה זנות. לר"י: לא מביעיא כשאין לה הרי זו זנות, משום שקלה בעינו להוציאה, אלא אפילו יש לה (כיון שהתנאי בטל), הרי זו זנות כיון שלא סמכה דעתה.

21. אף שנקט מנין שייך מה שאין מוציאין למזון האשה והבנות מנכסים משועבדים.

22. שהרי אוכל פירות תחת פדיונה, ולא קיבלה תשלום על הפירות שאכל עד עכשיו. (נדפס להלן נב).

23. שרפואה היא בכלל מזונות שמקבל תמורתם את מעשי ידיה, והרי קיבלה מזונותיה כנגד מעשי ידיה שעד עכשיו. (שם).

24. מדאורייתא.

25. אמנם אסתר היתה מותרת לבעלה מרדכי מחמת שהיתה אנוסה תחת אחשוורוש (מגילה יג:). שכיון שצדקת גמורה היתה אין חשש שמה היה סופה ברצון.

26. ומה ששינוי שממזרת ונתינה לישראל יש להן כתובה פירות ובלאות, היינו שצריך לפדותן כשיעור פירות שאכל הבעל, אבל אין צריך להוסיף משלו.

27. ואפילו לפי מה שאמרו במסכת גיטין שאסור לפדות שבויים יותר מדמיהם כדי שלא יחזרו וישבו, לא תיקנו שלא יוכל לפדות אדם את עצמו יותר מכדי דמיו, ש'כל אשר לאיש יתן בעד נפשו', ואשתו כגופו (אמנם אין בתו כגופו, כמבואר שם).

28. ולר"ח: מכאן ואילך פודה רק בכדי דמיה.

אלמנותיך בבית' כאנשי ירושלים וגליל, או כאנשי יהודה שהיו כותבין 'עד שירצו היורשין ליתן לך כתובתך' - חייב, שהוא תנאי ב"ד.

הטעם שתיקנו כתובת בנין דכרין - שנאמר 'קחו נשים והולידו בנים ובנות וקחו לבניכם נשים ואת בנותיכם תנו לאנשים', והרי אין בידו לתת בתו לאיש, אלא בהכרח כוונת הכתוב היא שילבישנה ויכסנה, ויתן לה נדוניה, כדי שישאו אותה.

שיעור נדוניה שיכתוב לבתו - עד עישור בנכסיו.

בניה יורשים גם שיעור כתובתה דמנה מאתיים ותוספת כתובה שכתב לה בעלה, שאם לא כן ימנע האב מלהרבות לה נדוניה מאחר שהוא מקפיד מלהוריש משלו לבני בתו, ומ"מ יורשים כתובתה גם אם לא כתב לה אביה נדוניה, משום דלא פלוג רבנן מאחר שרוב כתובות יש בהן נדוניה.

לא היה לה ממנו בן אלא בת - אין היא יורשת נדוניית אמה כשיש לו בנים מאשה אחרת, שלשון התנאי כתובה הוא 'בנין דכרין ירתון', ומשום שכנחלה עשוה חכמים, ואין בת יורשת בין הבנים, ואפילו אם אין לו בנים מאשה אחרת רק בנות גם לא תיקנו דלא פלוג רבנן.

אין גובין כתובת בנין דכרין ממשלטלין, שתיקנו חכמים כדין הכתובה שנגבית מקרקע"ן, וכן אין גובין מנכסים משועבדים, שעשוה חכמים כירושה. ובאופן שלא נשאר מותר דינר יתר על כתובות אמן חולקים הכל בשוה - שבמקום שנעקרת ירושה דאורייתא לא תיקנו חכמים.

יום שישי פרשת צו - ז' ניסן תשע"ה

דף נ"ג ע"א

שמואל אמר לרב יהודה שלא יהיה בנוכח בשעה שאב מעביר נחלה מן הראוי לירש, ואפילו אם מעביר מבן רע לבן טוב, שאי אפשר לדעת איזה בנים יהיה לו, אבל כשכותב נדוניה לבת מותר, משום מצוה ד'את בנותיכם תנו לאנשים'.

יהודה בר מרימר לא רצה ליכנס עם רב פפא בשעה שאבא סוראה כתב נדוניה לבתו שנשאת לבן רב פפא, שאף שמצוה היא מ"מ אין כופין על זה וכניסתו לשם ככפיה הוא שירבה לפסוק לכבודו, וכפאו רב פפא להכנס, וישב ושתק, וסבר אבא סוראה ששותק משום שכועס שאין הנדוניה הוגנת בעיניו, עד שכתב כל נכסיו, אמר לו יהודה שאם היה נוטל ממנו עצה לא היה צריך לכתוב כל כך, ורצה לחזור ואמר לו יהודה שלא יחזור מדיבורו^ט.

מוכרת כתובתה לאחרים או לבעלה - בניה יורשים נדונייתה, ואין אומרים שהוקל בעיניה למכור כתובתה ולהפסיד בניה, משום שהייתה אנוסה מחמת מעות. מחלה כתובתה לבעלה - אין להם כתובת בנין דכרין, כיון שכתובתה קלה בעיניה להפסיד לבניה.

אשה שהלך בעלה למדינת הים ונשאת על פי עד אחד המעידי שמת בעלה, וחזר בעלה, שדינה תצא מזה ומזה ואין בניה מזה ומזה יורשין כתובת בנין דכרין, אף שהיתה אנוסה להנשא ולא מחמת שהוקל כתובתה בעיניה - משום שקנסוה חכמים על כך שלא בדקה קודם שנשאת אם מת בעלה.

מוחלת כתובתה לבעלה - אין לה מזונות, שתנאי כתובה ככתובה.

אשתו ארוסה - לא אונן, ולא מיטמא לה, וכן היא לא אוננת, ולא מטמאה לו, מתה אינו יורשה, מת הוא גובה כתובתה, אבל מתה היא אין לה דין כתובה, שחייב הכתובה הוא רק כמו ככתוב בה 'לכשתנשאי לאחר תטלי הכתוב לך', ואינו חייב בקבורתה^ט.

דף נ"ג ע"ב

יתומות מזונות מנכסי האב עד בגרות או עד הנשואין, המוקדם מביניהם, ונחלקו בארוסות קודם בגרות.

קטנה יתומה שהשיאוה אחיה ומיאנה בבעלה וחזרה אצלם - נחלקו ת"ק ורבי יהודה אם יש לה מזונות מן האחין.

יתומה שהיא אלמנה וגרושה מן האירוסין ושומרת יבם - יש לה מזונות מן האחין^ט.

הכונס את יבמתו וילדה לו בת, ומת - איבעיא אם יש לה מזונות מנכסי אביה, שכיון שכתובת היבמה הוא על נכסי בעלה הראשון ולא על היבם גם תנאי כתובה אינו על נכסיו, או כיון שאם אין לה מבעלה הראשון תיקנו לה מנכסי היבם כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה, גם תנאי כתובה על נכסיו^ט.

סיכומי התוספות

טו. ואחר תקנת הגאונים שכתובה נגבית ממשלטלין, גם כתובת בנין דכרין נגבית מהם.

טז. אף שהיה יכול לחזור בו, שמה שאמרו 'הן הן דברים הנקנים באמירה' היינו רק כשעמדו וקידשו, וכאן רצה לחזור קודם שקידשו, או שכאן כבר קידשו קודם לכן, ואח"כ כתב, ולא אמרו 'הן הן דברים הנקנים באמירה' אלא כשאמרו ואחר כך קידשו.

טז. ומה שאמרו שתיקנו קבורתה תחת כתובתה היינו נדוניית כתובתה, והיינו דוקא נשואה שהוא יורש נדונייתה, ואף שרק בית שמאי דרשו מדרש כתובה ולא בית הלל (לגרע כוחה, ולייפות כוחה) - שני דרכים בתוספות אם דרשו, בזה הלכה כבית שמאי.

טז. ולר"ת: גם אלמנה או גרושה מן הנשואין, אם נתאלמנה או נתגרשה בעוד אביה חי. אך התוספות הסכימו עם שיטת רש"י שדווקא ארוסה.

ע. ויבמה עצמה בודאי יש לה מזונות. ושתי דרכים מתי האיבעיא בבת יבמה: א. כשיש נכסים לראשון ודאי יש לה, והספק כשאין לראשון אם יש לה משני. ב. אף כשיש לראשון נכסים הספק, שמראשון בודאי אין לה שהרי לא כתב לה, והספק אם יש לה משני כיון שאין לה מראשון. ויש לעיין אם יש להסתפק גם לענין כתובת בנין דכרין.

כלל, אבל מצא בטבעו שידע לעשות כן, ויגבה לבו בדרכי ה' לבא לפני משה לאמר לו אני אעשה כל אשר אדוני דובר. עכ"ל.

הפלא ופלא! כולם יכולים להצליח בעבודת ה', גם מי שלא ידע ולא למד מקודם, אם רק ירצה ויגבה לבו להחליט שיכול ושיצליח!

אבל באמת מאוד תמוה, שהרי הרמב"ן עצמו כתב בפרשת כי תשא על הפסוק 'ראה קראתי בשם בצלאל בן אורי בן חור', וז"ל: והטעם, כי ישראל במצרים פרוכים בעבודת חומר ולבנים, לא למדו מלאכת כסף וזהב וחרושת אבנים טובות, ולא ראו אותם כלל, והנה הוא פלא שימצא בהם אדם חכם גדול בכסף וזהב ובחרושת אבן ועץ וחושב ורוקם ואורג וכו', ולכן אמר השם למשה שיראה הפלא הזה וידע כי הוא מילא אותו רוח ה' לדעת כל אלה, בעבור שיעשה המשכן, כי היה רצון מלפניו לעשות המשכן במדבר ולכבודו בראו, כי הוא קורא הדורות מראש כדרך 'בטרם אצרך בבטן ידעתך ובטרם תצא מרחם הקדשתיך' וכו', ולרבותינו בזה המדרש, הראה אותו ספרו של אדם הראשון, ואמר לו כל אחד התקנתיו מאותה שעה, ואף בצלאל מאותה שעה התקנתיו אותה, שנאמר 'ראה קראתי בשם בצלאל', והוא כענין שפרשתי. עכ"ל.

הרי מפורש שרק בצלאל היה מסוגל לפלא זה, משום שהקב"ה התקינו אותו לכך מימות בריאת העולם, אבל אחרים אינם מסוגלים לזה, והיאך כתב הרמב"ן בפרשתנו שכל אחד שנשאו לבו מצא בטבעו שידע לעשות כן?

אכן הדברים פשוטים, אכן כל זמן שאינם מנשאים את לבם בדרכי ה' באמת אינם מסוגלים מצד טבעם, אבל המנשא לבו ואומר: אני רוצה! אני יכול! מקבל טבע אחר שיוכל לפעול ולעשות, שהרי עושה כן מפני שזהו רצון ה' בעולמו והוא יתברך הכל יכול.

ועל אחת כמה וכמה במצות לימוד תורה, שעל כל אחד ואחד אשר בשם ישראל נקרא נאמר עליו 'בטרם אצרך בבטן ידעתך ובטרם תצא מרחם הקדשתיך'. וכמו שכתב בספר נועם אלימלך לבאר מה שלפני שיוורדת הנשמה לעוה"ז מלמדים אותה כל התורה כולה ואח"כ בא מלאך וסטרו, שלכאורה לא מובן אם ממילא משכחים ממנו הכל מה היא המטרה בלימוד הראשוני, אלא הענין הוא שאם לא היו מלמדים אותו תחילה לא היה באפשר לקבל וללמוד אח"כ, ורק ע"י שכבר למד קודם יצירתו יוכל בנקל לקבל וללמוד התורה.

ועפ"י זה מובן מדוע ציוה הקב"ה מצות תלמוד תורה בלשון 'ושנתתם', שהוא לשון חזרה ולימוד שני, מפני שבאמת כל לימודינו הוא פעם שניה, ובודאי יש לנו הכח מבטן לשנן ולקיים מצות תלמוד תורה כראוי.

בטרם אצרך בבטן ידעתך ובטרם תצא מרחם הקדשתיך